

معنای سکوت و استماع هنگام قرائت قرآن

خداوند متعال در آداب برخورد با قرآن کریم می‌فرماید:

﴿وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ﴾^۱

هنگامی که قرآن خوانده شود، گوش فرادهید و خاموش باشید؛

شاید مشمول رحمت خدا شوید.

در مورد این آیه شریفه دو تفسیر مطرح شده است:

۱. سکوت و استماع کلام خداوند

معنای ظاهری آیه این است که وقتی قرآن تلاوت می‌شود، سکوت کنید و گوش فرا دهید. علامه طباطبایی رحمته الله می‌نویسد: «انصات، سکوت توأم با استماع است و بعضی گفته‌اند: به معنای استماع با سکوت است و معنای «أَنْصَتَ الْحَدِيثَ» و «أَنْصَتَ لِلْحَدِيثِ» این است که به حدیث گوش می‌داد، در حالی که سکوت کرده بود و «أَنْصَتَهُ غَيْرَهُ» یعنی دیگری به سخن او گوش داد و «أَنْصَتَ الرَّجُلَ» یعنی ساکت شد. پس معنای جمله مورد بحث این شد که

---

۱. اعراف: ۲۰۴.

گوش فرا دهید به قرآن و ساکت شوید»^۱.

۲. تسلیم در برابر کلام خداوند

معنای دیگری که علامه جوادی املی (حفظه الله) آن را عمیق‌تر از معنای نخست می‌داند، این است که در جایی که قرآن حرف زده است، شما سراپا گوش باشید و در برابر قرآن حرف نزنید و چون قرآن در تمام عرصه‌ها و ساحت‌های زندگی بشر، حرف برای گفتن دارد، باید زندگی خود را بر اساس قرآن تنظیم کنید.

این دیدگاه درباره آیه زیر نیز مطرح است:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ وَ لَا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ أَن تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ وَأَنتُمْ لَا تَشْعُرُونَ﴾^۲

ای کسانی که ایمان آورده‌اید، صدای خود را فراتر از صدای پیامبر نکنید و در برابر او بلند سخن مگویید (و داد و فریاد نزنید) آن‌گونه که بعضی از شما در برابر بعضی بلند صدا می‌کنند، مبادا اعمال شما نابود گردد درحالی که نمی‌دانید.

معنای ظاهری این آیه همان است که در ترجمه آمده است، اما معنای عمیق‌تر آن این است که در برابر سخن پیامبر ﷺ حرف نزنید و به سخن او

۱. المیزان: ج ۸، ص ۳۷۹.

۲. حجرات: ۲.

گوش بدهید.

روش اولیای الهی در زندگی این چنین است. آنان در برابر خواست خدا و رسول خدا ﷺ تسلیم هستند و خواسته‌ای ندارند. امام هادی علیه السلام در زیارت جامعه کبیره، اهل بیت پیامبر علیهم السلام را همانند ملائکه مقرب الهی، تسلیم اراده خداوند می‌داند:

﴿لَا يَسْبِقُونَهُ بِالْقَوْلِ وَهُمْ بِأَمْرِهٖ يَعْمَلُونَ﴾^۱

آنان هرگز در سخن بر خدا پیشی نمی‌گیرند؛ و [پیوسته] به فرمان او عمل می‌کنند.

و خداوند متعال درباره مؤمنان راستین می‌فرماید:

﴿وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا لِمُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَىٰ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلًّا مُّبِينًا﴾^۲

هیچ مرد و زن باایمانی حق ندارد هنگامی که خدا و پیامبرش امری را لازم بدانند، اختیاری [در برابر فرمان خدا] داشته باشد و هرکس نافرمانی خدا و رسولش را کند، به گمراهی آشکاری گرفتار شده است.

۱. انبیاء: ۲۷.

۲. احزاب: ۳۶.

و در آیه دیگر می‌فرماید:

﴿فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِي مَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا

يَجِدُوا فِي أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾^۱

به پروردگارت سوگند که آنها مؤمن نخواهند بود، مگر اینکه در اختلافات خود، تو را به داوری طلبند و سپس از داوری تو، در دل خود احساس ناراحتی نکنند و کاملاً تسلیم باشند.